

524
(26)

0-15

7/24
8/20

K52/27

S. Naosa.

13

Miscellaneous small items of custom and law
Melao kwa Ifatlha. of Mfathla tribe.

15

1

Fa go paka bakgalaje bo-Daniele Makakaba mmina pitsi ya agileng Lebotlwane. Go thwe fa Matebele a ne a ile ntweng, ga bolawa ngwana motho go tla bolelelwa mokgalabje fela fa a le teng, mosadi yena ga a bolelelwe sepe. L tla re fa monna a utlwile gore ngwana wa gagwe o ile marumong, o tla re fa a nna mollong a na le mosadi wa gagwe o tla nna ka fa go yang musu, gore fa a tswa dikeledi mosadi a se ke a lemoga fa monna a lla. Ka go nna mo musing ke gore fa monna a lla mosadi a se ke a itse, a tle a re dikeledi di bakwa ke musu. O tla mo raya a re tloga ka fa musing monna a re, musu ga o na molato. A ganne ka fa go yang musu.

2

Pele nwa e fela le madira a othe a fitlha, basadi ba ka se ke ba itse sepe. E tla re mola nwa e fedile, banna ba tla tswela ba tshotse megopo ya ba bolailweng ntweng, ba tsamae le kgorwana tsa ba ba bolailweng ntweng, ba thubele megopo dikgorwaneng. Jaana ke gona selelo se tla tshama, tshadi ya rwala megono ditlhogong. Nna ya kobamisa ditlhogo mangolong. Ke wona mokgwa wa go latolela fa batho ba sule marumong.

Fa mosadi a swetswe ke monna marumong kapa a bolailwe ke bolwetse, mosadi o mo llela nyaga tse tharo ke se ga Ifatlha. Ka nyaga tse tharo tse mosadi ga etele gope, o nna fela mo gae a ire ditirwana, go paka Makwena jalo mosadi-mogolo wa Makwane mmina phuti ya tswaletsweng Mmakefapilwe ko tswang Ba-Ifatlha Maila.

3

Fa go lwala motho, ka fa go leng molwetse go tsena baaki ba gagwe fela. Fa e le molwetse ya tshabilweng marumong, o okwa fela ke methephana fa e le lesogana. Le gona lesogana le okelwa ka seemaneng. Bagale ba thanye phologolo e kgolo e tle e jewe ke methephana. Fa e le monna wa mosadi o tla okelwa lapeng ke mosadi; fa a tlotloba-tlotloba o tla nne a tsogele kgotleng a yo kopa se jewang ke Matebele.

Ngwana wa mosimane mo lapeng o laolwa ke rragwe, ke yena a mo rutang gore monna yo mongwd le yo mongwe ke ragwe. Ka segologolo sa Mfatlha mosimane fa a ne a bolaile mmutla kapa kgaka, mme a tlhakana le monna o ne a sa mo fete ka wona, a mo fa. Janong monna yeo o tla mo tlhagonofatsa a re, o gole o kokotle ngwana ka.

Mosetsana yena o laolwa ke mmagwe, o mo ruta ditoro tsa sesadi, o mo bontsha go kgoma mmu le go dila le go ritela ka thitelo. Fa ba ritela a nne a mo raya a re, o ritele pila o ka rea wa tshewa ke bo-mogadibo ko bogwe. A mo laye gore mosadi ke lefeulo, fa tsoga o fecla ntlu le lapa. A mo rute gore fa tlhatswa megopo, a e gobe ka lesaba e sale e re tuhuu. Fa a ntse a gola mosetsana o rutwa le go omela ting ya bojalwa ke mmagwe. Fa a itse go bedisa ting, janong mmagwe o tla re ke mosadi a ka goroswa.

Mosimane yena o rutwa go rulela rragwe o re janong ke monna a ka nkgorosetsa ngwetse ya tla ya gela mmagwe metsi.

Fa lesogana le gorosa mosadi le tshwanetse la tla la ithulelela ntlu mabapi le ya rra lona. Ke molao wa ga Mfatlha, ba re lesogana ga le agelwe e le monna; banna ba re mo leseng a sokole le ntlu ya gagwe.

Fa monna a tla go molekane wa gagwe ya nyetseng a tlo kopa thuso ya dikgomo, molekane wa gagwe o tla bitsa mosadi a mo begela a re, Ramolekane su o batla thuso ya dikgomo a yo gamela, bana. Janong mosadi o tla re, ke utlwile ke tla reng, kgomo ke tsa lona banna, mosadi a name a ikele tirong. Janong banna ba ye sakeng a fitlhe a mo kgethele kgomo tsa go gamela bana tse pedi kapa di le tharo. Fa ba feditse ramolekane wa gagwe o tla kganna dikgomo a tsamaya. Janong ke gona mosadi a tla botsisa a re, o mo adimile tse dife? Monna o tla mmalla maina a tsona.

Go ntse fela jaana le ka mosading, fela dilo tse di tshwanang le dipitsa le dinkgo kapa maselo fa di adingwa ke mosadi mongwe,

mosadi ga a ke a begela monna; le monna mo dilo tse kang dilepe le dipagamela le dikgobati monna ga a ke a begela mosadi fa a adima mongwe.

Batho ba ba ko kgakala le kgosi ba tshaba lentswe la kgosi e le ruri, ba ba fa mabepi ba le tlwaetse le fa kgosi a ka re le ntsene fa kgogo di fologa ba tlile go tla go ntse go phatlaletse fela. Ga go a nna jalo le ba ba ko kgakala, ba tlo lala ba pharatlhanya bosiu gore fa kgogo di fologa ba be ba ntse kgotleng.

5 Banna ba na le melao ya b na ba le bosu. Banna bo-Ramosie Ntladi le Mpitsi Moleele ba-bina phuti ba ba agileng Lebotlwane ga Mfatlha, e kile ya re ba ile go tsoma fa ba agile Tsiditsane, ba bona mokgalabje yo go thweng Rakgumanego Pitsi monna wa phuti a rwele morwalo. Fa a ba fapanya, ba bona maoto a ngwana a lepeletse a rwelwe ka letata la kobo. Rakgumanego fa go paka Mpitsi a ya a rwele morwalo a ya tsena ka lengopeng. Bona ba ne ntse ba mo ja lefse ba mmona. Fa a fitlha ka lengopeng a sitlholla morwalo a petleka ngwana wa mosimane, a mmuwa. Fa ho Mpitsi le Ramosie ba tloga ba tlhakana le Imutlana monna wa Makakaba ya agileng Metlhakeng, le yena a ntse a ja Rakgumanego lefse Mme yena a feta a ratela a ba a okomela lengopeng, fa a bona go buwa motho a boya a siana ka lebelo. Mokgalabje ya buwang ngwana a ba a tlhodumela fa a utlwa modumo wa go siana.

Fa ba ntse ba tsamaya le sekgwa ba kopana le Seepeng morwa wa Rakgumanego, a tshwere Selepe a le motlhaleng wa rragwe. E rile fa a fapanya bo-Mpitsie a tipola Mpitsi ka thupa, Mpitsi a re, o ntshapelang? A re, awowa motswala ke go sapa fela. Ba mmotsisa gre o ya kae. A re, ke ya kgonyeng. Ba mo tlhokomologa a feta. Janong ke gona ba bolellana ba re selo se re se ke ra se bolela gae. Yo a ka se buang di tla tswa ka yena. Ke gona ba itimalla le fa ba utlwa go batlwa ngwana.

E rile go ilwe jalweng Ramosie a utlwa jalwa, a butsisa Rakgumanego a re, malome maloba re kopana le wena o ne o ~~ine~~ rweleng? Mokgalabje

6 a re, ke ne ke rweleng wena fa o bona eh! A re a ke o mpoelle gore ke ne ke rweleng motlogolo? Jaana ke gona Mpitsi a re, Nna ke bone rakgolo a rwele legong la mosetlha, yeo yena Ramosie o ya gafa o ntse a kolokotisa rakgolo fela, a ntse a itse gore mokgalabje o ne a rwele kota. Tsa nama tsa fela. Fa e le Ramosie yena e rile bo osa e be e e ntse letshwara-tshwarang ka ga gagwe, batho ba kopane ditlhogo ka ga gagwe. Ka fa Mpitsi a tla yo bolella Rakgumanego gore a ye go tihola Ramosie fa diphateng tsa gagwe ka gore o ile a kgopisa mokgalabje bojalweng. Rakgumanego a re, "Ke tla ya motlogolo, mme o tla fola". A isa pele a re ka tsatsi lela ke ne ke rwele ngwana fa le mpona, ke ne ke yo ira tiro yame ka yena, Ramosie e se ka ya re e le ngwana a upulla banna diphiri. Mpitsi a re e rile fa Rakgumanego a sa na go tihola Ramosie, ka moso Ramosie a ba a fodile. Ba-Mfatlha ba re fa o bone moloi o se ka wa mmolela bathong. Go thwe yena Rakgumanego e ne e le ngaka ya moloi ya fatla le le gibidu, le le sa tshwaneng le a batho. Go thwe o ne a sa rate fatla la gagwe le bonwa ke batho. Molao wa gagwe e ne e le kuwanyane ya dibata, e ne e se rolwe tlhogong e thibella lefatla le bosiu e sa rolwe.

Fa monna a ne a ka wela mongwe a ikutswa le mosadi nageng, ga a ke a bolelwa di nwa ka marago fela.

Fa go sule mokgonyana go tshwanela go bitswa ba bogwe ba tla ba begelwa kamoo a suleng ka teng. Ngogola ka 1941 go di kile go sule Ditshebo Mwatsho mmina phuti wa kwa Seleka a bolailwe ke tladi, jaana go ilwe ga rongwa mosimane bogwe ga ba-Seepi go lata bo-matswalaye. Ba tlile ba begelwa leso la mokgonyana, bona ba rwala megono tlhogong ba ila.

Fa motho a phirimellwa motseng o tla bolella monna fa e le monna a re, ke phirimeletswe mono. Janong monna o tla bolella mosadi a re motho o phirimeletswe, motho ga se mpja, lenao leya latlha, di sa kopaneng ke dithaba. Motho o kile a kgaola mosadi seatla a re, ke tla kopana le yena kae? Mosadi o tla araba a re ke tsona rra, o fetlhile gae moeng. Janong mosadi o tla

7 ema a tsaya morwalo, a loka ka lapeng.

Fa motho a na le mogolle wa gagwe, fa a tihaba pudi letsogo o le romela ko yo mogolo. Yo mogolo le yena fa a tihabile kgomo o romela serope go yo monnye.

Tau le Mmusi Morena wa bona ke Ramabele Nowa monna wa phuti, fa Mmusi a tihabile pudi letsogo ke seaba sa Ramabele, yena Ramabele o tla begela kgosana Tshitshila, fa a tlile gae Lebotlwane a re, tsogo se le le tswa go rangwanago, yena a re ke lona rra. Fa go tihabile Tau pudi o fa Mmusi letsogo, Mmusi yena o tla gopola Morena wa bona ka serwa. Fa Ramabele a gumane letsogo le tswa ko ba Nawa ba lapa la bobedi, o tla ripa serwana a se ngathise bo-Mmusi le Tau le lefi Nawa. Le fa yo mongwe wa bona a ira jalwa, o bitsa ba bangwe ba tlo rerisana ka bona.

Fa yo monnye a ntse setulong ga fitlha yo mogolo yo monnyane o tloga setulo se nnwe ke mogolle wa gagwe.

Ka molao wa Mfatlha motho fela ga a ke a awaswa le ba babagolo, ga e se kgosi kapa dikgosana. Ngwana wa morena fa rongwa ga a tsamae a le esi, o tsamaya le motlhanka a tle a mo gele metsi.

Mo ga Mfatlha setserwa se tihomphiwa thata ke batho, fa se fitlha ntlung ya motho se batlelwa sejo, ba se rapele gore se fetele pele. Fa se tsamaya mosadi wa ntlu a re, "aiyaha" re tla tlhwa re ile kae le digafi. Basadi le bona ba na le go fitlha dilo, fa monna wa gagwe a re a robotse a ntshe metsi diphateng, mosadi fa a anega ka ntle, o tla re ke phate tsa bana; a ka se ka a re ke tsa Ramokete.

8 Basadi ba na le diphiri tse banna ba sa di itseng. Fa e rile ba belegisa mosadi a belega mafatlha ba bolaya le lengwe. Fa ba bolella banna ba tla re mosadi o ne a tshotse mafatlha le lengwe la feta.

Mosadi wa Sesotho fa a le moimana a ithwele ga a dumellwe go bona dilo tse seng pila. Selonyana mosadi wa Matsila ya

agileng dithabeng, e kile ya re a lithwelo monna wa gagwe Samuele a bolaya mokopa wa thaba, a tla a o goga a tla le wona gae. E rile fa selonyana a bona matlho a mokopa a tshoga. Tsatsi le a belegang ka lona lesea la tla matho a lona a le ja ka diiponi, a rotugile a phadima ja ka marang a letsatsi. Fela ngwana ga a ka a phela a swela ka mo tlung. Fa ngwana a swetse tlung, ke gore o fitlhilwe mo teng, fa e le ngwana yo a neng a se a ntsheditse ntle, o fitlhwa phupung ya batho ba botlhe. Banna ba tla utlwa go thwe Selonyana o ne a filwe ngwana matlho o ka re ke a mokopa, janong o feletse mo tlung.

Metlheng ya kajeno fa kgosi e oswa ga Mfatlha ga e fitlhwe ja ka nakong tsa bogolo-golo; kapa metlheng ya kajeno go irwa lekase go tsengwe dikota ka teng go fseinellwe. Yena kgosi e epelwa fela ka tlung ya gagwe go be go dilwe bosiu ke marenana a gagwe go se na mosadi. Ka mmamoso fa go thwe kgosi yo fitlhwa, go tswa fela lekase le nang le dikota le yo epelwa. Batho ba setshana bona ba tla re ke kgosi, bosiu e tla lala bo-mmampipi ba le go kgurutlha lebitla ba ile go mmatla dipheko. Go thwe fa kgosi e ka epelwa mabitleng ja ka batho ba botlhe, setshaba se ka tla sa phatlalala ka gore baloi ba tla ba bo tsere dipheko. Kgosi fa e sule bosiu baloi le ba ba ko kgakala ba tlile go itse bosiu. Bohosi II lebitla la gagwe le ka morago ga ntlu ya gagwe, ga ba ka ba yo mmoloka Lepenya phupung ya Matebele a Mfatlha kwa Lebotlwane. Yena kgosi ga a swela Lebotlwane Tshabeng sabo, o tsene e le setopo a pagamisitswe koloi ya mollo e tswa Nneile. O ne a lwalla ngakeng ya Motshakane e leng gaufi le (Modernek), e bile o swetse diatleng tsa yona. Re utlwa gore o ganne go ya swela Lebotlwane, a re a ka mpa tsena moswaneng a swela teng. Bana ba Motshela rragwe ga ba ka ba mo tihola fa a lwalla koo, ba bone fela ka setopo se tli swa motseng Lebotlwane. Bohosi II e rile a a ntse a lwala a yo tiholwa fela ke Motlhasedi ngwana gagwe ya nnang Lebotlwane ka metlha. Ngaka ya Letshakane ya mmetlela lekase e le esi; mosadi Ntlotla wa Matsila le Mferiwane Matsieng ba bone setopo ba se robatsa matlhong pila. Ntlotla ke yena ya felesitseng topo kapa

lekase la Bohosi II go fitlha Lebotlwane. Koloi ya mollo ya fitlha ya ema mosate naka ya kгатipotsa ya ya teng teng, bana ba mosate ba se tshama selelo, motse wa godugega wa ba matsubetsube mafaralala. Ntho ya pitlana mosa e wa Mfatlha. Kgosi o bolokilwe ke Moruti G.H.J. van Rensburg wa Belabela.

Morena fa a omangwa ke rangwanagwe ga a ke a fetola, o ya didimala. Morena Mmalebudi a na e re a omonya setshaba se sa Nawa se a re, ka rre ka Nawa, o itse gore ke letebele. Go thwe Rabohosi o ne a tlhoka molomo, a name a re tu.

Yo mongwe le mongwe fa a irile jalwa o ntsha nkgwana ya mmego e iswe mosate e newe mmaditsela.

Setshaba ka mphela fa pula e nele pele se yo itenela, se ya beela morena tema.

Fa go sule motho metlheng ya ka jeno mo ga Mfatlha ga gona motho ya yang tirong ka tsatsi leo, le ya sa yang phupung ga a ire sepe. Fa motho a ka ya masimong o tla jelwa kgomo ke banna.

Ngwana-ngwana wa Zakaria Ramusu o kile a bolawa ke monna wa Lesampisi ko metseng ya mmuene. O ne a rutwa go tsamaya bosiu ke mmagwe mogatsa Poulu Ramusu ngwana wa Zakaria Ramusu ya tlabolotseng Setshaba sa Mfatlha. Erile a fitlha mo tlung ya Lesampisi a loha ngwana ka lefesetere. Lesampisi la bona ngwana yo wa mosimane la mo tshwara la mo thuba tlhogo ka molamu, la mo ntsha gape ka phatlha la ithoballa. MmaPoulu a tsaya ngwana a yo mo fitlha, le ka jeno phupu ya ngwana ga e itswe ke motho. Erile fa bo-Beta Matsila ba botsisa ngwana, batswadi ba re o ile sekgoweng go rangwanagwe. Le janong e ntse e le sephiri sa lapa leo fela.

10 Fa mo ntlung e ngwe bana ba teng ba tsenwe ke huba sa Rakgokgoo kapa Mmokwane, bana ba bangwe ba thibelwa go ya lapeng leo le go raloka le bona, go thwe ba ka ba tshela mmokwane kapa rakgokgoo. Basadi ba ba belegeng bana ka dithari ga ba ke ba ya lapeng leo.

Mosadi fa a le mpa go thwe monna wa gawe fa a bolela kgang le yena a mo iketlele a mmele pelo ka gore fa mosadi a fetola o araba a le bogale o garosanya mmuo fela.

Go thwe fa go agwa motse ntlu tsa mosate ka metlha di ntlha ya Botswa-tsatsi gore fa letsatsi le tlhaba le tlhabele mosate, le gona dintlu di tshwana go rulagana ka bogolo ba ona Marena, ya kgosi e nne fa gare ga tsona.

Ka molao wa Sesotho kgosi ga ya tshwanela go timana le gona e sekela motho le fa e le moeng a sa itsiwe.

Fa motuo a bina phuti ga a ke a a ja nama ya phuti, fa a eja e tla mo tsenya bolwetse kapa ya mo gokgofatsa.

Tsatsi kapa ngwana a timetse kapa go basadi ga ba tswe ka metse-
ng ya bona. Fa go tsongwa dibeela ngaka e tsamaya le mmelwane ya na-
ga e na le kgosi le banna ba bangwe e ntse e laola, ba tloge ba tsa-
ma-tsamaye e nne gatshe e laole. Ke fa ba bona pula e gana go na
fa ba tlhotlhoba naga.

Kgarebe fa e tshotse e le ka tlung e tlhabelwa pudi ke rra
yona gore e tle e re e tswa ntlung e be e nonne. Mpoka Tsiana
mmina phuti ya agileng ga Dintshi e rile x fa a tshola Ntsheleng
mosetsanyana wa gagwe, reragwe Motshusi a mo tlhabisa pudi ya go non-
nona a ntse a le ka tlung. Halerong mosadi wa Motshusi e rile
fa Ntsheleng a tswa ntlung go bontshwa letsatsi a ira bojalwa ba
poo ka lefiso, ga bitswa bo Mangwane malom'a Mpoka, Motshusi a wisa
pudi gape ka lefatshe. Ga jewa dinama pele, majalwa a tswa a nowa,
Mpoka a tshwere leseya a ntse fa ntle, batho ba ntse ba okomela
Ntsheleng ngwana.

11 Fa motho kapa ngwana a fafanoga bosiu a robetse e le gore
rragwe kapa mmagwe o sule, go thwe badimo ga ba mo roballa, janong
jaana o tla iswa phupung a feta a tsaya mmunyana wa mo tlhogong
ya lebitla, wa rokellwa ka leselaneng le letsho, a gokela molaleng.

Ka go ira jalo ke go koba badimo gore ba roballe motho, ba se ke ba mo tsenya madimabe. Fa go sule motho e le monna o apeswa ke banna fela go sena motswala-mosese. Fa go sule mosadi o potokwa ke basadi fela, kante go monna.

Fa go sule kgomo kapa e tihabilwe go apawa lebeta le ditlhako tsa yona di tle di tsholelwe basadisa ba je. Ka go ira jalo go rutwa basimane g re fa ba bona kgomo ya bo-nnyeu ba se ke ba e feta nageng ba e kganelle sakeng.

Fa tladi e ka fisa ntlu kapa ya ratha setlhare se fiselletswa kutu ka mollo, fa e le ntlu e gobellwa mollo ka teng. Ka go ira jalo go thwe go fiswa mae a tladi, e a upetse mo gatshe. Ga go fise motho fela, go fiselletsa ngaka.

Fa mosadi a swetswe ke monna yo a nang le mogologwe, mosadi yo o wa tle a tsewe ke mogologwe a mo patagenye le mosadi wa gagwe.

Fa mosadi a ile kgwedding ke gore a lwala bolwetse ba basadi, fa a botswa gore molato ke eng, o tla re, ke ojwa ke tlhogo. Go thwe basadi ba tsaya segaswa sa lesela ba subele ka mo pele gore fa a eme madi a se ke a rothela gatshe a ka omeletsa naga.

Basotho ga ba dumele gore mollo o konopje godimo bosiu, le go somola bojang ba ntlu go gotsa mollo, go thwe go irolla mekgao ya malape kapa dintlu.

12

Ga lesogana le lwala le bobola, banna fa ba rlike go mo tlhola kapa lekola ba tla re, o tla fola rra, fela o se ke wa gala thata ngwana monna ke tau o swa ka setu. Le fa ba eletsa lesogana le ya tiro ba re, o tlhokomele fa o le tirong monna ke tlhola'atona e re enya e sie dithokolo. Ke gore e re a senya madi a elelwe pele, a satse a mangwe.

Fa motho a setse sengwe kgole kapa thipa, o e fa malomae, janong maloma'e o tshwanetse ka tsatsi le lengwe a ronele motlogolo

sengwe le fa e le potsane kapa kobo ya dibata, gore a fatlholle motlogolo a tle a nne a sele. Fa go sugwa letlalo go bitswa kapa go begelwa malom'a ngwana, fa a pallwa ke go tla suga thari, o romela setlhano kapa potsane, jaana e tla ba o sugile letlalo kapa thari ya motlogolo.

Fa mosimane a ka re a ile madisong a bona kgudu a e feta, a re a fitlha gae a re, ke bone kgudu ka e tlogela nageng. Rragwe o tla mo tshware a mo tipola ka moretlwa a re, fa o bona kgudu o e tseye o tle o bagele bakgalabje, ja tle ba swaye seswaa.

13 Fa monna a ka re ke rua kgomo a sua, a re ke rua e ngwe ya swa o bona motho fela wa gabo a ise kgomo tsa gagwe tso tsotlhe mafisa go yena. Go thwe banna ga ba tshwane ka go tlwaetsa dikgomo ka matsogo, tsa ba bangwe di motlapa, tsa ba bangwe di a goga. Le fa go tlhabiwa kgomo pudi kapa kolobe, go bitswa motho yo a tlhwang a tlhabela batho. Ba bangwe fa ba tlhabile nama tsa teng di lwatsa batho fa gongwe di se ke di nna monate di bipele batho. Kwa ga Mfatlha batlhabi ba dinama mo meketeng ke Phenyane Maruping mmuna phuti le Piti Tsiane mmuna phuti, ba leng Lebotlwane. Ba bangwe diatla tsa bona ga di monate dinameng.

Fa monna a robetse le mosadi wa gagwe ka tlung ga tla motho mo bosiu a kokota, go tla fetola mosadi a re, ke mang? A re ke nna rakadi ke romilwe go tla le itsise leso la rannyeu, ke gona monna a tla bolela le yena. Fa e le motho yo ba sa mo tlhaloganyeng, monna o tla tswa a tshotse tshosa seatleng gore fa e le sera, a lwe naso.

Fa go kgophilwe lapa ka boloko, go thwe lesogana le se ke la bo gata bo le metsi le ka se ke le ratwa ke basadi kapa methephana, le fa mosadi a feela lefeelo le se ke la feela maoto a lesogana, go thwe a ka tla a phonyogwa ke n'alo a ba lefetwa.

Fa monna a katile mosadi o jelwa kgomo tse pedi metlheng ya ka jeno, e ngwe e jewa ke banna e ngwe e didimatsa mosadi.

Fa motho a phantse sebebe tlase ga monwana ga se okomelwe, fa o ka se lebella le wena e pirima o phantse sebebe. Sebebe se phanya batho ba agileng metlhabeng. Fa motho a bolawa - bolawa ke seputlo seatleng ke gore seatla se thunya, o batla motswalae a mmo-fe letsogong, seputlo se nape se tshabe. O mo bofa ka kgojana kapa thaponyana.

Fa motho a swetswe ke monna kapa mosadi moriri wa gagwe wa bo-fifi o kutwa ke malom'atsona, fa malom'atsona a sa tla, o romela sengwe kapa kgogo gore a ka nna a kutwa; janong go tla batlwa motho yo mogolo a mo kuta, janong seriti sa tloga go yena Leseya fa le sa no tsalwa moriri wa lona o le tswang le wona bedimong o kutwa ke mmelegisi le sa le ka tlung, a o epelwe.

14 Fa e le bosiu motho ga a dumellwa go bitsa mongwe ka leina fa e mongwe a ile motseng go thwe fa a ka mo kua ka leina o tla mmolaisa batho, ke gore dira tsa gagwe di ka mo lalla tseleng ka dibabala.

Fa motho a ya leeto fa a le gaufi le motse e tsaya lentswana a beye mapharong a setlhare, ka go ira jalo a re o gatisa dijo gore fa a tla gorogelang a fitlhe dijo go tloga Tsiditsane, le ka jeno fa a ya Tsiditsane o tla gakgamala fa o bona mo mabapi le tsela ditlhare di rwele mantswe, ke tiro fela e irwang ke baeng tseleng.

Fa mosadi a tshotse ngwana monna wa gagwe o fetsa kgwedi di le tshelela a sa robale le mosadi, a ithoballa a le esi gore mosadi a tlhatswege.

Fa monna a swetswe ke mosadi kapa mosadi a swetswe ke monna phatlho ya moso e ya phuthwa e bewe nyaga fa nyaga e fela go bitswa ba gabo moso ba tlo ntsha dilo tsa gagwe, fa e le monna a na le bo mogologwe, yo o tla tsaya thipa le seaparo. Fa go ntshwa phatlho ya Mmatlou Matsila mmina kwena mogatsa Ramabele Nawa mmina phuti ko Lebotlwane, go tllile Mmantlotlonono mogolo'a Mmatlou, ke yena ya ntshitseng phatlho ya monnagwe, ke gore ditswalo, a di tsaya tso tsotlhe.

Seipupu ngwana Imatlou ke yena a ikhethetseng ditwalo tse
a di ratang ka taelo ya moso.

15 Fa e ka re motho, monna kapa mosadi a tsamaya ka tsela a
bona motlhala wa noga o kgaboganya tsela, o kgwela mathe mo go wona.
Ka go ira jalo o rata gore a phepe noga a se ke a tlhakana le
noga mo tseleng, ke o mongwe wa melao ya bogolo-golo mo ga Mfatlha.
Fa motho a bileditswe boletse a tswa kgakala, fa a fitlha o nna
gatshe a fodise maoto, a ba a anagelwe pila-pila gore molwetse o
thomilwe jang ke bolwetse. Ke gona a tla re mogapela a kgona a re,
ke batla go mmona. Janong mooki o tla mo tsenya ka tlung a tle a bo-
ne molwetse. Fa e le motho ye mofsa ga a dumellwe go tsena ka
molwetseng go thwe a ka mo kokotletsa, o tla nna fela mo ntle
mme a buise molwetse a le ka tlung. Go thwe batho ba basa ga ba
itlhokomele le fa a lwala malwetse a sesadi ga ba ke ba itshaba
go tsena balwetseng. Molao ke gore monna yo mongwe le yo mongwe
yo mosadi wa gagwe a ithwetseng a se ka a tsena fa go leng
molwetse, a ka gatella molwetse, le mosadi yo mongwe le yo mongwe
ya moimana kapa ya tlotsweng ke kgwedi a se ka a tsena fa go
leng molwetse, a ka godisa bolwetse ba molwetse. Thata thata
masogana ga a dumelwa go tsena, go thwe ba tsamaya thata le
basetšana le fa ba le baimana. Molwetse fa a gatilwe ke motho
wa mofuta wo le go swa a ka nyelela fa go sa bitswa ngaka ka
bonako, ya tla ya gatolla molwetse.

Basotho ba re tladi ga e ke e ratha motho, fa e ratha motho
ya bo e se tladi fela e rometswe ke mongwe motho.

Fa lesogana le rata go ya bogera ga le botsa motho le thoba
fela, fa le fitlha bogereng bodikane bo tla le sapa ka dithupa
pele le nna gatshe. Ke gona bo tla le botsisa gore batho ba kae
gae ba phela jang.

Fa lesogana rra lona e le kgosi le rata fa rragwe a ka swa
la tla la busa, le gona kgosi e tshoga ngwana wa lona wa pele
e re, ka boloi mosimane yeo a ka mpolaya. Jana kgosi e

15 cont tihokomela ditiro tsa ngwana thata. Fa e na le bana ba bantsi e ya
ba phatalatsa ka metsana, e re fa ba nna ba botlhe ba ka bolayana.

Fa ngwana mosimane a batla sengwe kapa go nyala o begela mmagwe
pele, go thwe rra motho o ya boifega, mo gongwe e ka re o mo
begela a tsaya lepatla a go tipola, a re, o wa gafa o sale mmotlana
thata.

END. S. 524.